

Analyse | kraka

15. februar 2021

Under nedlukning hjælper feriepenge ikke nødlidende erhverv

Af Jesper Kühl

Det er aftalt til marts at sætte gang i dansk økonomi med udbetaling af feriepenge. Det bør dog overvejes, om udbetalingen skal afvente en større genåbning af samfundet. Den kraftige stimulans kan ellers vise sig at virke meget mindre end forventet, eller i værste fald at skabe ubalancer i økonomien:

- Det er stadig usikkert, om eller i hvor høj grad coronarestriktionerne kan ophæves til marts. Det er særligt restriktionerne, der lægger en dæmper på den indenlandske efterspørgsel i dansk økonomi. En fuld effekt af feriepengeudbetaling for genopretningen forudsætter derfor en genåbning af samfundet.
- Analysen viser, at krisen kun kradser i udvalgte dele af erhvervslivet. Restriktioner og fald i efterspørgsel har især ramt en række brancher hårdt, hvor der er tæt kontakt mellem mennesker, herunder restauranter, hoteller og dele af detailhandlen. Andre erhverv er i langt mindre grad påvirkede.
- Udbetaling af feriepenge kan under en fortsat nedlukning ikke hjælpe brancher, der er nødlidende som følge af restriktioner, fx restauranter og detailhandel. Samtidig kan det føre til usunde prisstigninger i andre dele af økonomien, der ikke er underlagt restriktioner og som i forvejen ikke mangler efterspørgsel, fx håndværksfag.

Kontakt

Analysechef
Jesper Kühl
Tlf. 3117 2847
E-mail jk@kraka.dk

Deloitte

Kraka er finansieret af Realdania, Deloitte og en række øvrige bidragsydere. Se kraka.dk

1. Indledning og sammenfatning

Ny feriepengeudbetaling kan øge forbrug med 12 mia.kr.

Folketinget har vedtaget, at anden del af de indefrosne feriepenge skal udbetales til danske lønmodtagere til marts for at sætte gang i dansk økonomi. I første udbetalingsrunde i oktober 2020 blev der udbetalt midler fra 3 ugers feriepenge, og der er lagt op til at udbetale det resterende beløb i perioden marts til maj 2021. Den nye runde med udbetalinger af feriepenge kan netto forventes at øge den indenlandske efterspørgsel i dansk økonomi med op mod 12 mia. kr.

Kun krise i dele af dansk økonomi

Analysen ser på, hvordan dansk økonomi har reageret på udbruddet af covid-19. En gennemgang af udviklingen i omsætnings- og efterspørgselsituationen for dele af dansk økonomi viser, at der er store forskelle på, om og hvor hårdt forskellige brancher er påvirket af krisen. Den økonomiske krise i kølvandet på covid-19-udbruddet har især ramt en række brancher hårdt, hvor der er tæt kontakt mellem mennesker, herunder restauranter, hoteller og dele af detailhandlen. Disse erhverv er typisk stadig ramt af restriktioner mv., mens andre erhverv i nogle tilfælde så en nedgang i starten af krisen, bl.a. som følge af forbrugernes selvpålagte tilbageholdenhed, men er ikke længere specielt nødlidende.

Feriepenge kan ikke hjælpe ikke begrænsede brancher

Udbetaling af yderligere feriepenge kan øge det samlede forbrug i Danmark, men kan under en fortsat nedlukning ikke hjælpe brancher, der er nødlidende som følge af restriktioner, fx restauranter og detailhandel. Samtidig kan det føre til overophedning i andre dele af økonomien, der ikke er underlagt restriktioner og som i forvejen ikke mangler efterspørgsel, fx håndværksfag.

Anbefaling: Udbetaling af feriepenge med genåbning

Udbetaling af indefrosne feriepenge er et fornuftigt kriseværktøj, da det i lyset af de øvrige massive offentlige hjælpepakker ikke belaster de offentlige finanser yderligere. Det bør dog overvejes, om udbetaling af feriepenge kan afvente en genåbning af større dele af erhvervslivet. Det vil give den økonomiske stimulans størst effekt for en genopstart af dansk økonomi efter coronakrisen.

Analysens indhold

I Afsnit 2 beskrives selve udbetalingen af feriepenge, og forbrugsmønstret fra første runde af udbetalingen i efteråret 2020 beskrives. Afsnit 3 viser udviklingen i forskellige dele af detailhandlen, mens Afsnit 4, Afsnit 5 og Afsnit 6 ser på udviklingen i hhv. servicebrancherne, industrierhverv og bygge- og anlægsbrancher.

2. Udbetaling af feriepenge – hvor meget og til hvad?

Feriepenge kan øge forbrug med 12 mia. kr. ...

Anden runde af udbetaling af feriepenge til marts kan frigive op mod 12 mia.kr. i ekstra forbrug i dansk økonomi. Danskerne havde i alt ca. 108 mia.kr. indestående i feriepengefonden, hvoraf 52 mia. kr. blev udbetalt i første runde fra oktober 2020. De resterende op mod 56 mia.kr. kan udbetales i anden runde af feriepengeudbetalingen fra marts. Når der tages højde for, at beløbet er skattepligtigt, og at noget af det går til opsparing, kan dette resultere i en forøgelse af privatforbruget i Danmark på godt 12 mia. kr.¹

... svarende til en 1,2 pct.point lavere momssats

Hvor meget er et øget forbrug på 12 mia. kr.? Det kan sammenholdes med at der i 2021 forventes indtægter fra meromsætningsafgiften (moms) på ca. 256 mia. kr. Dermed svarer den mulige forbrugseffekt af de udbetalte feriepenge til at betale 23,8 pct. i stedet for 25 pct. i moms ved køb af fx dagligvarer eller et tilskud på ca. 10 kr. for dagligvareindkøb for 1.000 kr.

¹ I efteråret blev ca. 86 pct. af det mulige beløb udbetalt, jf. Nationalbanken (2020). Der forudsættes en gennemsnitlig beskatning af udbetalingen på 40 pct. og en forbrugsandel på 43 pct. af den uventede indkomstfremgang, som opgjort på baggrund af udbetaling af efterlønsbidrag i 2012 af Henrik Yde Andersen i "Spending when illiquid savings become liquid: Evidence from Danish wage earners", *Danmarks Nationalbank Working Paper*, nr. 161. Kraka-Deloitte (2020, <https://bit.ly/3tKTnEI>) har tilsvarende opgjort forbrugskvoter på 40-45 pct. på tværs af forskellige befolkningsgrupper.

I efteråret gik feriepenge ikke til ud-satte erhverv

Det øgede forbrug fra første runde af feriepengeudbetalinger i oktober 2020 kom især bygemarkeder, boligbureauer og tøjforretninger til gode, jf. Nationalbanken (2020). Opgørelsen ud fra betalingskortbetalinger viser, at feriepengeudbetalingen derimod ikke øgede forbruget på hoteller og restauranter væsentligt.

Kun mindre fald i samlet detailhandel

3. Dele af detailhandel lider under restriktioner, andre ikke

I detailhandlen blev især salget af beklædning mv. berørt af coronakrisen, da salg i butikker indebærer fysisk kontakt og købene typisk ikke er strengt nødvendigt her og nu. Det samlede private forbrug i detailhandlen faldt med 5 pct. fra februar til marts 2020 som følge af udbruddet af covid-19 i Danmark, jf. Figur 1. Faldet dækker dog over en mindre stigning i handlen med fødevarer og andre dagligvarer, et mindre fald for andre forbrugsvarer og et meget markant fald på næsten 50 pct. for salg af beklædning mv.

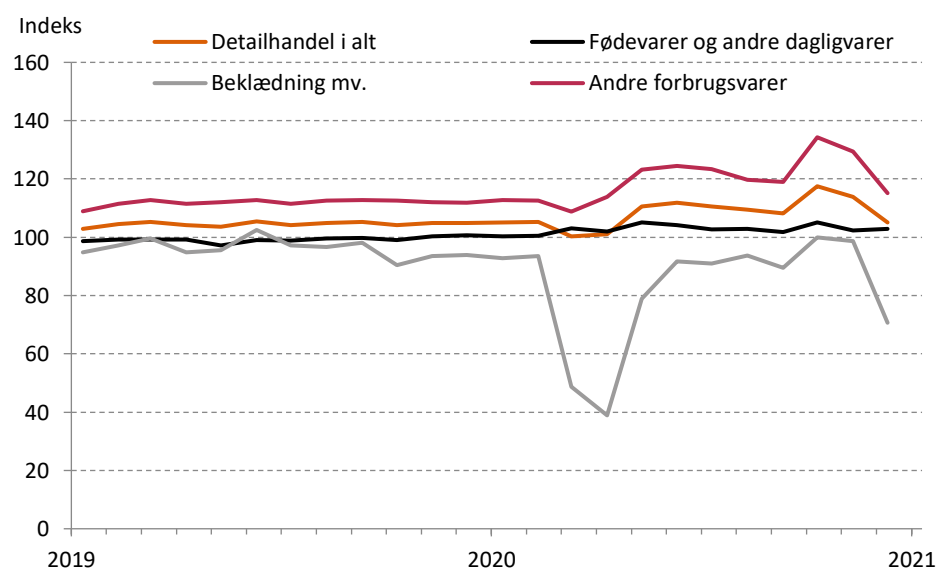
Hurtig genopretning i sommeren 2020

Alle delmarkeder i detailsalget viste en hurtig genopretning efter udbruddet af covid-19 og den gradvise genåbning af samfundet. Detailhandlen med fødevarer og andre forbrugsvarer var allerede i april tilbage på eller over den historiske trendudvikling, ligesom detailomsætningen med beklædning mv. i løbet af sommeren 2020 var tilbage på den historiske trend.

Hurtig tilpasning til åbning og genlukning

Efterårets udvikling i detailhandlen viser en tydelig følsomhed overfor omfanget af corona-restriktioner. Med en delvis åbning af samfundet i første del af efteråret kom der hurtigt igen gang i detailsalget. Stigninger i detailsalget i oktober 2020 skal også ses i lyset af udbetalingen af den første runde af feriepenge, jf. også Afsnit 2 ovenfor. Der er derimod ikke tale om effekten af tidlig julehandel, da tal er korrigeret for normale sæsonudsving. De sidste måneder af 2020, hvor restriktioner i forventning om anden bølge af covid-19-udbruddet igen blev strammet, viser derimod igen et kraftigt fald, som igen især er drevet af et fald i omsætningen af beklædning mv.

Figur 1 Omsætning i detailhandel

Anm.: Sæsonkorrigeret mængdeindeks (2015=100). Sidste observation er for december 2020.
Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken (DETA152), og egne beregninger.

Kraftig effekt på efterspørgsel i serviceerhverv

4. Mangel på efterspørgsel i udvalgte serviceerhverv

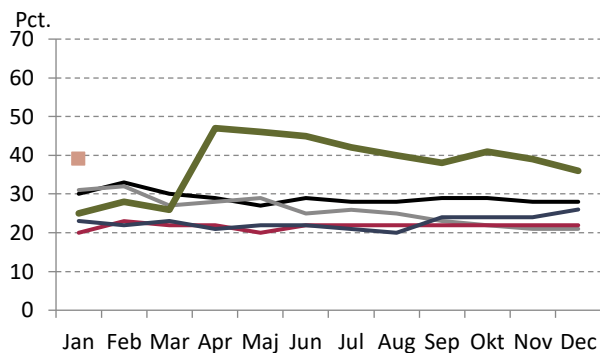
Udbruddet af covid-19 i Danmark i marts 2020 medførte næsten en fordobling af andelen af virksomheder i serviceerhvervene, der meldte om mangel på efterspørgsel, jf. Figur 2 a). Den bratte nedlukning berørte især de dele af økonomien, der er afhængige af personlige interaktioner. Servicebrancherne stod derfor samlet set for ca. 70 pct. af den samlede produktionsnedgang i andet kvartal 2020, jf. DØR (2020). Fra april 2020 og frem ses der et gradvist fald i manglen på efterspørgsel i serviceerhvervene i takt med den gradvise genåbning af det danske samfund. I modsætning til detailhandlen kan der i serviceerhvervene samlet set stadig konstateres en øget mangel på efterspørgsel i efteråret.

Nogle serviceerhverv er hårdt ramt, andre næsten ikke

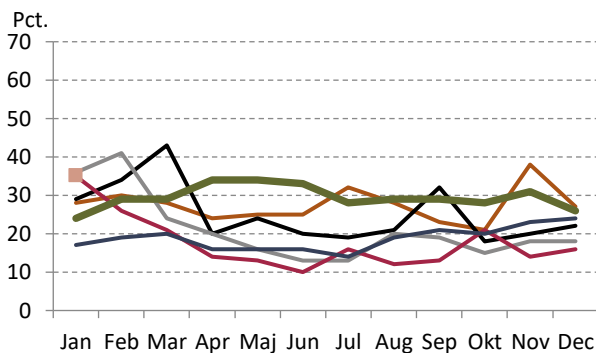
Men også blandt serviceerhvervene er der stor forskel på, hvor hårdt efterspørgslen er blevet ramt af coronakrisen. Nedlukninger og udbredt hjemmearbejde sfa. covid-19 ledte til et kraftigt fald i efterspørgsel efter rengøring og anden operationel service, som kun langsomt faldt i anden halvdel af 2020, jf. Figur 2 c). Tilsvarende blev turisme i form af bl.a. hoteller, restauranter og rejsebureauer hårdt ramt af corona-restriktionerne og har set et uændret højt niveau af efterspørgselsmangel lige siden udbruddet af covid-19 i Danmark, jf. Figur 2 d). Derimod var transporten af varer mv. kun i mindre grad berørt af selve covid-19-udbruddet og har siden sommeren 2020 ligget på et niveau, der er sammenligneligt med de foregående år, jf. Figur 2 b).

Figur 2 Serviceerhverv – Andel virksomheder, der melder om mangel på efterspørgsel

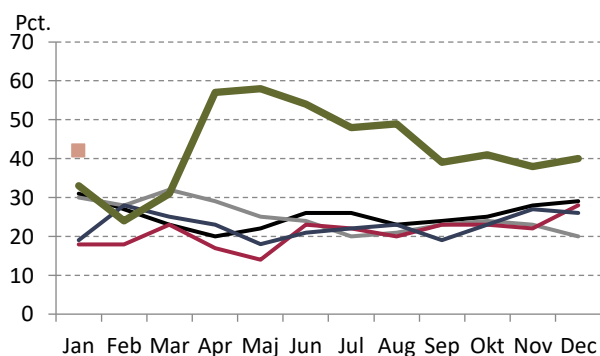
Figur 2.a Serviceerhverv i alt

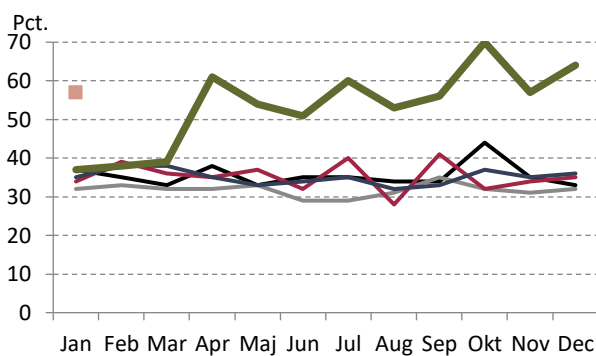
Figur 2.b Landtransport

Figur 2.c Rengøring og anden operationel service

Figur 2.d Turisme

— 2016 — 2017 — 2018 — 2019 — 2020 — 2021

Anm.: Turisme omfatter bl.a. hoteller, restauranter og rejsebureauer. Data bygger på Danmarks Statistiks konjunkturbarometer for serviceerhverv, der er baseret på en spørgeskemaundersøgelse blandt ca. 2.950 servicevirksomheder. Resultater opgøres til den samlede population ud fra beskæftigelsesoplysninger.
Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken (KBS2), og egne beregninger.

5. Kun mangel på efterspørgsel i dele af bygge- og anlægsbranchen

Hurtig normalisering af efterspørgsel for bygge og anlæg

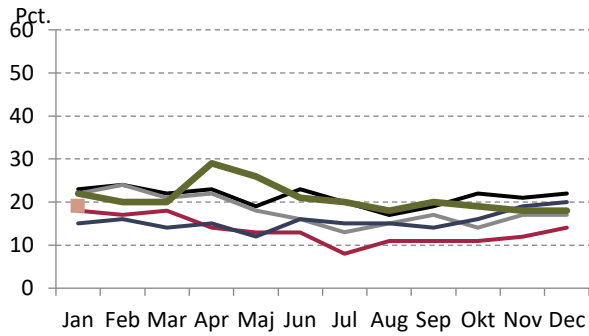
Inden for bygge- og anlægsbrancherne var der også tale om et fald i efterspørgslen, men faldet var betydeligt lavere og mere kortvarigt end for serviceerhvervene. Fra marts til april 2020 steg andelen af virksomheder, der melder om mangel på arbejdskraft med 50 pct., jf. Figur 3 a). Men niveauet faldt frem mod sommeren og har siden ligget på niveau med de foregående år.

Meget blandet billede for delbrancher i bygge- og anlæg

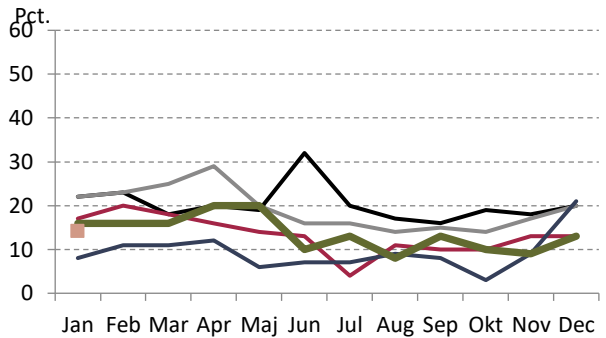
Under den samlede udvikling i efterspørgslen blandt bygge- og anlægsvirksomheder gemmer der sig dog et meget blandet billede for en række delbrancher. Efterspørgselsfaldet for den samlede bygge- og anlægsbranche afspejlede bl.a. en kraftig reduktion i efterspørgslen efter VVS- og elinstallation, jf. Figur 3 c) og d). Samtidig viste efterspørgslen efter fx tømrerydelser, malere og anlægsprenører ingen eller mindre effekter af covid-19-udbruddet, jf. Figur 3 b), d) og f).

Figur 3 Bygge- og anlægsbranchen – Andel virksomheder, der melder om mangel på efterspørgsel

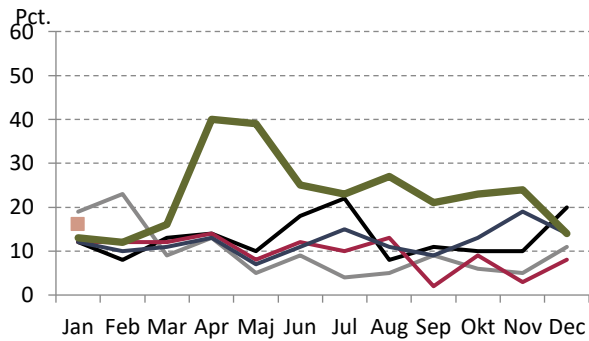
Figur 3.a Bygge og Anlæg, i alt

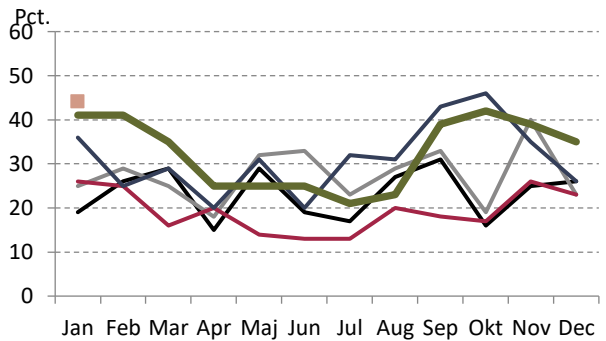
Figur 3.b Tømrere

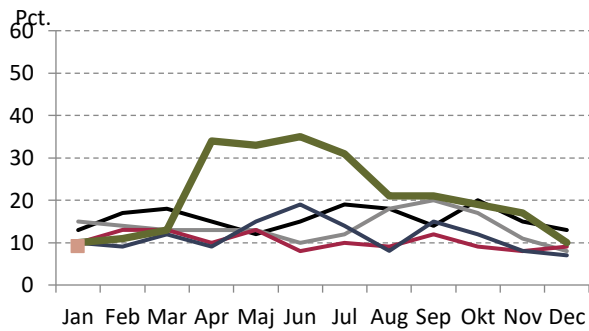
Figur 3.c VVS-installation

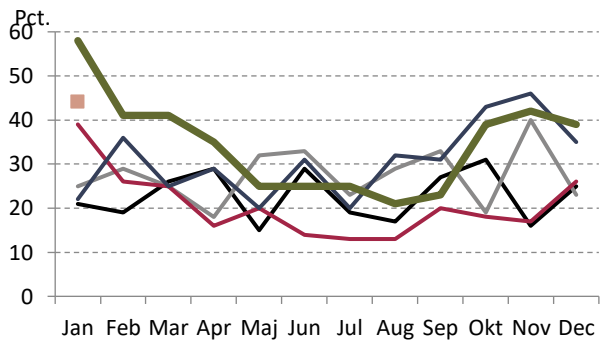
Figur 3.d Malere

Figur 3.e El-installation

Figur 3.f Anlægsentreprenører

— 2016 — 2017 — 2018 — 2019 — 2020 — 2021

Anm.: Data bygger på Danmarks Statistiks konjunkturbarometer for bygge- og anlægsbranchen, der er baseret på en spørgeskemaundersøgelse blandt ca. 800 bygge- og anlægsvirksomheder. Resultater opgøres til den samlede population ud fra beskæftigelsesoplysninger.

Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken (KBYG33) og egne beregninger.

Industrien også påvirket af eksportefterspørgsel

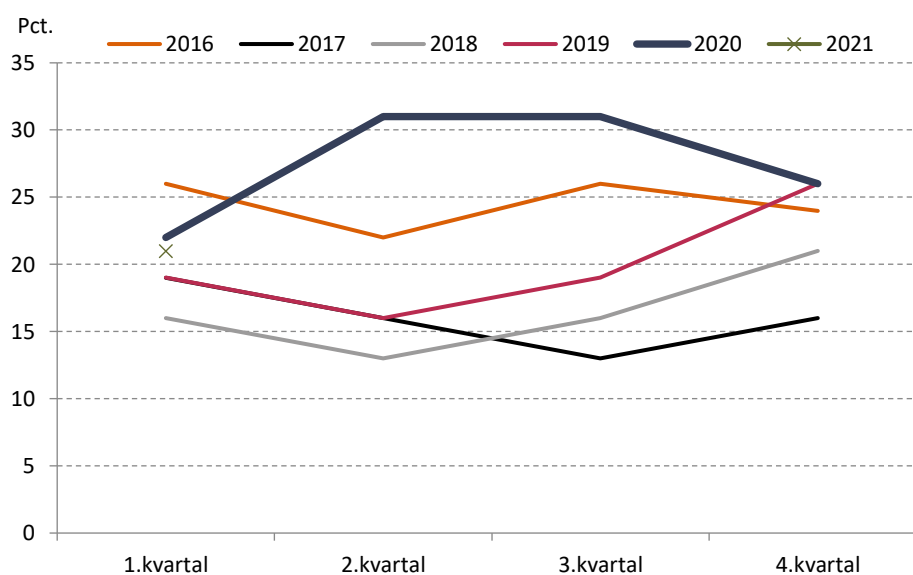
Industrien påvirkes mest af internationale konjunkturer

6. Industri hårdt ramt af corona, men pga. verdens konjunktursituation

For industrien medførte udbruddet af covid-19 i 2. kvartal samlet en stigning i andelen af virksomheder, der meldte om mangel på efterspørgsel, jf. Figur 4. Den øgede andel fortsatte frem til 3. kvartal, men var i 4. kvartal på samme niveau som i 2019 og ligger i første kvartal 2021 på niveau med de seneste års efterspørgsel.

Industriens mangel på efterspørgsel er dog i højere grad et billede af den verdensomspændende krise i kølvandet på covid-19-udbruddet end af situationen i dansk økonomi. Industrierhvervene er præget af en betydeligt større eksportorientering end andre dele af økonomien. Af industriens salg eksporteres ca. 60 pct., mens fx bygge- og anlægsbranchen afsætter 1-2 pct. til udlandet.² Industrien påvirkes derfor i langt højere grad end andre erhverv af den udenlandske efterspørgsel end af det hjemlige forbrug.

Figur 4 Industrierhverv – Andel virksomheder, der melder om mangel på efterspørgsel

Anm.: Data bygger på Danmarks Statistiks konjunkturbarometer for industri, der er baseret på en spørgeskemaundersøgelse blandt ca. 500 industrivirksomheder. Resultater opgøres til den samlede population ud fra beskæftigelsesoplysninger.
Kilde: Danmarks Statistik, Statistikbanken (BARO3), og egne beregninger.

² Danmarks Statistik, Statistikbanken (FIKS11), og egne beregninger.